

Dr. Niko Županič:

O prazgodovinski etnologiji Trojade.¹

Homerovi epi delujejo čarobno na čitalca in zato se je prosvetljeni svet vedno živo zanimal za trojanski problem. Posebno se je vprašalo po zunanosti in narodnosti starih Trojancev. Videti in spoznati ljudi, ki jih omenjajo pripovedke iz trojanskega kroga, smatral je Sokrat za blaženost in srečo, in bizantinski car Izak Porfirogenit je napisal delce o fizijognomijah in značajih Trojancev in Helencev, ki so se krvavo borili okoli Troje. Izgleda pa, da je karakteristika tega najbrž plod domišljije in Sokratova želja je izpolnjiva samo po smrti na onem svetu.

Popolnoma je razumljivo, če je moderno znanstvo skušalo najti pota, po katerih bi prišlo do spoznanja etnične pripadnosti prazgodovinskih Trojancev. Arheologa Perrot in Chipiez sta smatrala Trojance za helensko, prazgodovinarja H. Schmidt in A. Körte za tračansko in jezikoslovec P. Kretschmer za tračansko-frigijsko pleme; K. Blind je videl v starih Trojancih celo odrastek germanstva. Ker pa ne poznamo jezika prazgodovinskih Trojancev in ker se nam ni ohranilo nič sodobnega o njih zapisanega, je krenil R. Virchow na pravo pot, da je proučeval ostanke kosti Trojancev iz raznih mest Trojade in iz raznih dob, da izpregovore neme lobanje o svojem pokolenju in narodnosti. Četudi se je omenjeni učenjak mnogo trudil in mnogo razmišljal o tem, kaj odločilnega in gotovega vendar ni mogel povedati. Pripomnil je samo, da se mu vidi odprti čelni šiv na lobanjah iz Hisarlika dober, mogoče zanesljiv znak arijskega pokolenja. Vendar ostane mojstrskemu opisu, meritvi in risanju lobanj in dolgih kosti trajna vrednost ter se more, slično objavljenemu arhivskemu materialu, uporabljati in kritično izkoriščati za nadaljnje zgodovinsko-etnološke študije.

Na podlagi antropometričnih in arheoloških podatkov, kakor tudi z ozirom na novejša zgodovinska in arheološka raziskovanja sem poskusil tudi jaz rešiti prazgodovinski problem etnične pripadnosti Trojade. Tu je bilo treba upoštevati v prvi vrsti človeške kosti iz Troje in Timbre (Hanaj-tepe) približno iz dobe 3000—1200 pred Kr. Pri tem se je izkazalo koristno, vzeti na pomoč tudi najsta-

¹ Predavanje na XLII. kongresu „Nemškega antropološkega društva“ v Heilbronn, dne 8. avgusta 1911.

rejše pisane vire, kolikor se je dala dognati njih zveza s prazgodovinsko etnologijo Trojade. In prišel sem do spoznanja, da je treba zmanjšati vlogo indeksa cranii, kateremu je pripisoval Virchow največjo važnost; nasprotno pa je zelo velikega pomena izračunanje telesne višine iz mer dolgih ekstremitetnih kosti. Nadalje se ne sme teren proučevanja zožiti na pretesen prostor, takorekoč na eno točko, kakor je to delal Virchow, ampak je treba upoštevati vsaj sosedne dele Egeje (Kreta) in Balkanskega polotoka.

Naj mi bo torej dovoljeno, da vam povem rezultate svoje razprave,¹ katere prvi del je že tiskan in objavljen v srbskohrvatskem jeziku, seveda z ozirom na zelo kratko odmerjeni čas — v najkrajšem posnetku brez popolnih momentov dokazovanja.

Vobče so se prazgodovinski Trojanci odlikovali po prognatiji, mali rasti, dolihocfaliji, platiknemiji, robotosti in hrapavosti ekstremitetnih kosti. Našel se je tudi slučaj širokonosatosti (skoro katarinija) in slabo razvitih čelnih grb pri moških kakor tudi trochanter tertius. Kompleksije se seveda ni nič ohranilo, ali z omenjenim morfološkim opisom se dosti dobro strinja hipoteza, da „Fojnikes“, katere omenjajo grške pravljice na bregovih Egejskega morja in v notranjosti Balkanskega polotoka, niso bili priseljenci iz Palestine, ampak ostanki predhelenskih rdečkastorjavih (rdečkasto-kostanjevih) avtohtonov. Skratka: zunanost prazgodovinskih Trojancev se nikakor ne vjema s prvimi opisi arijskih narodov pri njihovem prihodu v dežele južno od evrazijskega gorskega pasu (Alpe — Karpati? — Balkan — Jajla — Kavkaz — Hindukuš — Pamir). Nasprotno, vsaka kost protestira proti pripadnosti Trojancev h ksantodolihocfaliji² (svetla kompleksija, podolgovata lobanja, visoka rast, ortognatija) severnih narodov. Že samo telesna višina prazgodovinskih prebivalcev Egeje, ki je povprečno merila pri odraščanih moških v Trojadi 1596 mm, na Kreti 1625 mm, (ali pa samo 1498 mm na podlagi izračunanja po kosteh iz nekropole Hagios Nikolaos iz dobe Early Minoan III), govori zelo za to, da vsaj v premikenski dobi ni bilo tam niti Helencev niti vobče naroda, ki bi bil govoril arijski jezik. Naj večina misli kakor hoče, mi se trdno oklepamo nazora,

¹ N. Županič, Trojanci i Arijevci. „Glas srpske kraljevske akademije“ LXXXVI. Belgrad 1911, str. 167—290.

² Antropološki termin „ksantodolihocfalija“, ki znači isto kakor „Reihen-gräbertypus“ = „tevtonski tip“ = „kimrijski tip“ = „germanska rasa“ = „nordijska rasa“, je uvedel avtor v znanstveno literaturo na predavanju v dunajskem antropološkem društvu 28. februarja 1907 (Sitzungsberichte der anthropologischen Gesellschaft in Wien. Jahrg. 1906/7, str. 21—24).

da je ob času prihoda arijskih (indoevropskih) narodov v predele na jugu od evrazijske planinske pregrade obstojala korelacija — seveda neprirojena in samo začasno spajojoča — izmed jezičnega idijoma in fizičnega tipa. Ta vzajemna odvisnost je bila tem jasnejša in očitnejša, čim bolj se oddaljujemo od velikega preseljevanja narodov na kraju antičnega veka nazaj v prvo, drugo, tretje tisočletje pred Kr. Razen v nekih predelih severne Nemške, Danske, Skandinavije, Britanije in severozapadne Rusije danes ni več čistih Arijev, ker so drugod haotično pomešani z drugimi plemenskimi elementi.

Na podlagi tega, kar je bilo povedano o fizičnem značaju prazgodovinskih prebivalcev Trojade, bi se jih moglo smatrati za neke vrste protomorfno, ali vsaj v starejši fazi — sredozemsko pleme, z nekoliko negroidnim izgledom. Platinemija, robatost in hrapavost ekstremitetnih kosti spominja na prebivalce v Walesu in na južnem Francoskem iz pozne paleolitske in rane neolitske dobe. V tem mišljenju nas podpira tudi okolnost, da so se tudi drugje v Evropi nahajali v neolitski in eneolitski dobi negroidni elementi, kakor n. pr. v Normandiji, v Švici in na Kranjskem (stavbe na koleh na ljubljanskem barju). Tako je zelo verjetno, da spominjajo črne glavice, kakor tudi predstava predpasnika, obročev na nogah in brazd na temnih sohicah iz prazgodovinske (pozno neolitske) postaje Butmir v Bosni, na življenje avtohtonov z negroidnimi črtami.

Naposled bi omenil, da se mi prazgodovinsko prebivalstvo Trojade in Egeje ne zdi enotno, ampak sestavljeno iz najmanj dveh plemenskih elementov, iz nekega negroidnega skoraj pritlikavega, ki je bil menda prastar avtohton, in iz močnejšega okrogloglavega, ki se je priselil nekako v eneolitski dobi od vzhoda v Trojado in Egejo.

Na podlagi tega, da je v egejskem svetu med avtohtoni konstatiran drobní in mali element, se lahko trdi, da ni produkt domišljije brez realne podlage, če se v grških mitih omenjajo Pigmeji in umni Daktili, ki so se bavili v gorskih dolinah z metalurgijo, ampak da sloni njih omenitev na etniških razmerah prazgodovinske dobe v Trojadi in Egeji.

